

Consideration of fundamental principles of humanitarian rights in the Israeli attacks on the Gaza 2023

Pooneh Tabibzadeh, Mehdi Zein Aldini

Date Received : 16 february 2024

Date Accepted : 2 March 2024

Abstract :

Armed attacks on military and civilian targets to achieve political expediency have long been a means of using force and power. This matter has attracted international attention for almost a century in the Palestinian land with the use of force by the occupying Zionist regime of Israel against the Palestinian civilians. Although no international reaction from the Arab Muslim countries and the actions of the United Nations have been able to prevent the invasion and occupation of the oppressive Israeli regime; However, this has become an important factor in mobilizing the global public opinion of the nations against the heinous crimes against humanity of this regime. Israel's attacks on the Gaza Strip after 7 October 2023, for nearly four months continuously, have left tens of thousands of civilian dead in Gaza; This is while civilians are immune from military attacks by warring parties according to international humanitarian law rules. The criminal regime is killing women and children by suggesting that the civilians of Gaza are no longer civilians with the help and assistance of the Hamas militant group and can be the target of military attacks. Now, in this article, by posing the question: Can the Zionist regime of Israel make them a military target under the pretext of supporting Palestinian civilians from the Hamas militant group? It carries out the necessary investigations with a descriptive and analytical method in relation to the fundamental principles of humanitarian rights, so that in its shadow it can reveal the violations of these rules by the Zionist regime of Israel.

Key Words: the principle of proportionality, the principle of precaution, the principle of separation, armed conflicts, humanitarian rights.

بررسی اصول بنیادین حقوق بشردوستانه در حملات ۲۰۲۳ اسرائیل به نوار غزه

پونه طبیب زاده^۱، مهدی زین الدینی^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۲

چکیده:

حملات مسلحانه به اهداف نظامی و غیرنظامی برای دستیابی به منافع سیاسی، از دیرباز ابزار اعمال زور و قدرت بوده است. این امر نزدیک به یک قرن در سرزمین فلسطین با زورآزمایی رژیم اشغالگر صهیونیست اسرائیل، علیه غیر نظامیان فلسطین توجه بین المللی را به خود جلب نموده است. هر چند هیچ واکنش بین المللی از طرف کشورهای عرب مسلمان و اقدامات سازمان ملل متحد نتوانسته مانع از هجوم و اشغالگری رژیم ظالم اسرائیل گردد؛ لکن این امر عامل مهم بسیج افکار عمومی جهانی ملتها علیه جنایات فجیح انسانی این رژیم شده است. حملات اسرائیل به نوار غزه بعد از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ قریب به چهار ماه بصورت مستمر، بالغ بر ده‌ها هزار کشته غیر نظامی در سرزمین غزه به جای گذاشته؛ این درحالی است که غیر نظامیان طبق قواعد بین المللی حقوق بشردوستانه مصون از حملات نظامی طرفین متخاصم هستند. رژیم جنایتکار با طرح این موضوع که غیر نظامیان غزه با کمک و مساعدت به گروه شبه نظامی حماس دیگر غیر نظامی نیستند و می‌توانند هدف حملات نظامی قرار گیرند زنان و کودکان را بقتل می‌رساند. حال در این مقاله با طرح این سوال که: آیا رژیم صهیونیست اسرائیل می‌تواند به بهانه حمایت غیر نظامیان فلسطین از گروه شبه نظامی حماس آن‌ها را هدف نظامی قرار دهد؟ بررسی‌های لازم را با روش توصیفی تحلیلی در رابطه با اصول بنیادین حقوق بشردوستانه انجام می‌دهد تا در سایه آن بتواند تخلفات رژیم صهیونیست اسرائیل از این قواعد را نمایان سازد.

واژگان کلیدی: اصل تناسب، اصل احتیاط، مخاصمات مسلحانه، اصل تفکیک، حقوق بشردوستانه

۱- استادیار گروه حقوق عمومی، دانشگاه آزاد واحد رفسنجان، رفسنجان، ایران (نویسنده مسؤل)

۲- دانش‌آموخته مقطع دکتری، گروه حقوق عمومی، دانشگاه آزاد واحد رفسنجان، رفسنجان، ایران

ظهور اسرائیل در صحنه ی بین المللی با صدور قطعنامه ۱۸۱ مجمع عمومی در سال ۱۹۴۷ به وقوع پیوست.^۱ طبق قطعنامه مذکور سرزمین فلسطین که تا به آن روز تحت قیمومت انگلیس بود برای ادامه اداره ی آن به سازمان ملل متحد واگذار شد. مجمع عمومی برای رسیدگی به این امر تصمیم گرفت تا برای چگونگی اداره ی آن، راه حلی جهت تصویب کشورها ارائه دهد. در نهایت (طرح اکثریت)^۲ کمیته ویژه^۳ متشکله مبنی بر ایجاد دو دولت یهودی اسرائیل و دولت عرب فلسطین طی^۳ مرحله رای گیری پی در پی با ۳۳ رای موافق به تصویب دو سوم اعضا رسید. بعد از صدور این قطعنامه، اسرائیل در سازمان ملل متحد اعلام عضویت نمود و موجودیت خود را برای شناسایی سایر دولت ها اعلام کرد^۴. اقوام عرب فلسطین نشین به همراه کشورهای عربی با طرح اکثریت مجمع عمومی سازمان ملل متحد مخالفت ورزیدند که این امر بنای ناسازگاری با اسرائیل گذاردند و منجر به جنگ های عدیده ی شد. اما بخت با اعراب یار نبود. نتیجه جنگها اشغال سرزمین های بیشتر توسط اسرائیل و ناکامی برای اعراب بود. در طول قریب به هشتاد سال درگیری بین اعراب و اسرائیل تحولات سیاسی متعددی برای اداره ی سرزمین فلسطین نشین رخ داد، از جمله: انعقاد معاهده صلح اسلو^۵ در سال ۱۹۹۵ بین جنبش آزادی بخش صاف و اسرائیل که متعاقب آن دولت خودگردان فلسطین برای اداره داخلی بخش های فلسطین نشین با رهبری یاسر عرفات تشکیل شد. همچنین در سال ۲۰۰۵ با عقب نشینی اسرائیل از نوار غزه و روی کار آمدن جنبش مقاومت اسلامی (حماس) در سال ۲۰۰۶ اداره این قسمت از سرزمین فلسطین نشین به حماس واگذار شد.^۶ این گروه تا سال ۲۰۱۷ نسبت به موجودیت اسرائیل به عنوان یک دولت- کشور مستقل معترض بود و تمام تلاش نظامی خود را در تقابل با رژیم اشغالگر اسرائیل جهت بیرون راندن آن از سرزمینهای اشغالی بکار بست.^۷ تا اینکه در ۷ اکتبر ۲۰۲۳ مجموعه حملات سازمان یافته و هماهنگ توسط گروه شبه نظامی اسلام گرای فلسطینی (حماس) با انگیزه ی بیان اراده مصمم جهت باز پس گیری سرزمین های اشغالی و حاکمیت بر آن، از نوار غزه به مناطق مرزی اسرائیل انجام شد، که از طرف این گروه شبه نظامی به عنوان عملیات

۱- UN General Assembly Resolution 181 in 1947.

۲- دهقانی، حمید رضا قطعنامه تو منبای راه حل در دولت و ملاکی برای راه حل همه پرسی سیاست خارجی، دوره ۲۳، شماره ۴، اسفند ۱۳۸۸ صفحه ۱۰۱۵ - ۱۰۳۲.

۳- United nation special committee on Palestine (UNSCOP).

4- Declaration of Establishment of state of Israel: 14 may 1948.

5- Oslo Accord, 2014, December 28.

۶- مالکی، محمد " حماس جنبش " در دانشنامه جهان اسلام جلد ۱۴، تهران، بنیاد دایره المعارف اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۹.

۷- رضوی فرد، بهزاد، جنگ ۲۲ روزه غزه در آیین حقوق بین الملل با نگاهی به گزارش گلدستون " مجله حقوقی بین المللی، دوره ۲۷ و شماره ۴۳. ۱۳۸۹ - صص ۲۲۳-۲۰۳.

طوفان الاقصی نام گذاری گردید. اسرائیل بعد از این حمله با تمام توان نظامی خود برای امحاء نیروهای شبه نظامی حماس و ممانعت از تکرار حمله ای مشابه بصورت مستمر و بدون وقفه به بمباران اماکن مسکونی، بیمارستانها، مدارس و تخریب اموال مردم پرداخت. این رژیم بدون اینکه پایبند به قواعد جنگ باشد به قلع و قمع انسانهای بی پناه و قشر آسیب دیده ی کودکان و زنان این منطقه مبادرت ورزید. کشورهای منطقه در واکنش

۱- صبح روز شنبه ۱۷ اکتبر ۲۰۲۳ (۱۵ مهر ماه ۱۴۰۲) جنبش حماس حملات کوبنده خود را به مناطق اشغالی و پایگاه های اسرائیلی آغاز کرد. در همین رابطه روزنامه صهیونیستی «جروزالم پست» از اصابت موشک به تل آویو و عسقلان خبر داد و اعلام کرد که آذیرهای خطر به صدا درآمده و پناهگاهها باز شده است. ارتش رژیم صهیونیستی هم تأیید کرد که نیروهای مقاومت حماس وارد سدروت شده و نیروهای رژیم صهیونیستی با اعضای گروه مقاومت حماس، درگیر شده اند. پس از انتشار اخبار حملات موشکی و راکتی از نوار غزه به مناطق مختلف سرزمین های اشغالی، «محمد الضیف» فرمانده کل «کتابت عزالدین القسام» شاخه نظامی جنبش حماس در بیانیه ای اعلام کرد: «تصمیم گرفتیم به تجاوزات اسرائیل پایان دهیم و عملیات طوفان الاقصی را آغاز کنیم». وی در این باره افزود: «اولین حمله عملیات طوفان الاقصی بیش از پنج هزار موشک بود که دشمن را هدف قرار داد. از امروز هماهنگی امنیتی با اشغالگران پایان می یابد. امروز مردم ما انقلاب خود را باز یافته و به پروژه تشکیل کشور بازگشته اند.» طوفان الاقصی «خواب رژیم اسرائیل را براند. در همین راستا جنبش مقاومت اسلامی حماس، اراضی اشغالی از جمله تل آویو، اشدود و عسقلان را با صدها موشک و راکت هدف حمله قرار داد. همزمان با این حمله، نیروهای حماس به شهرک های صهیونیستی اطراف نوار غزه نفوذ کرده و ضمن به اسارت درآوردن چندین نظامی صهیونیست، مناطقی را به کنترل خود درآوردند. رسانه های صهیونیستی هم در این باره اعلام کردند: «این نبرد بدون هیچ گونه هشدار قبلی آغاز شد و اسرائیل را کاملاً غافلگیر کرد.» براساس آخرین آمار تا آخر روز یکشنبه ۱۸ اکتبر و براساس اعلام وزارت بهداشت رژیم صهیونیستی، تلفات این رژیم بر اثر حمله حماس به ۶۰۰ نفر افزایش پیدا کرده و حدود دو هزار نفر نیز زخمی شده اند. کتابت القسام شاخه نظامی جنبش مقاومت اسلامی فلسطین (حماس)، صبح روز (یکشنبه)، از تداوم عملیات نیروهای مقاومت در شهرک های صهیونیستی خبر داد و اعلام کرد که رزمندگان مقاومت همچنان در چند شهرک از جمله «واکیم»، «سدیروت»، «یاد مردخای»، «کفار عزه»، «بئیری»، «یتیدا»، «کیسووم» یا نیروهای رژیم صهیونیستی درگیر هستند. (رسانه های فلسطینی هم بامداد یکشنبه با انتشار تصاویری، از موج جدید حملات موشکی گروه های مقاومت در نوار غزه به شهرک های صهیونیست نشین با ۱۵۰ فروند راکت و موشک خبر دادند. گزارش هایی نیز منتشر شد مبنی بر وجود حداقل یکصد اسیر صهیونیست در نوار غزه و سخنگویی ارتش رژیم صهیونیستی نیز در این باره گفت که رزمندگان حماس هنوز در داخل جنوب فلسطین اشغالی حضور دارند.) برای مطالعه بیشتر مراجعه شود به: واکاوی سند سیاسی جدید حماس، محمد محممن فالیضی قابل دسترسی در:

<https://www.tabnak.ir/fa/tags/293943/1> & <http://donya-e-eqtesad.com>

به این حملات خواستار آتش بس و ارسال کمک های بشردوستانه نمودند.^۱ همچنین سازمانهای بین المللی همچون سازمان ملل با تصویب قطعنامه به اتفاق آراء در مجمع عمومی با محتوی آتش بس درخواست کمک رسانی به جامعه آسیب دیده ی غزه را نمودند.^۲ متأسفانه حامیان اسرائیل، آمریکا در شورای امنیت با رای مخالف خود تصمیم لازم الاجرا در مورد آتش بس توسط اسرائیل را وتو کرد و مانع اقدام قهری سازمان ملل متحد شد.^۳ رژیم اسرائیل بدون توجه به انتظارات افکار عمومی جهان کماکان به

۱- وزارت خارجه عمان در واکنش به این عملیات با انتشار بیانیهای، ضمن دعوت طرفهای درگیر به خویشتنداری، خواستار دخالت فوری جامعه بین المللی برای توقف تنش ها شد. همچنین وزارت امور خارجه مصر در همین زمینه با صدور بیانیهای نسبت به تشدید تنش ها بین صهیونیست ها و فلسطینی ها هشدار داد و از طرف های درگیر خواست تا خویشتنداری نشان دهند و غیرنظامیان را در معرض خطر قرار ندهند. سامح الشکری وزیر خارجه مصر هم در تماس تلفنی با سرگنی لاوروف همتای روسی خود نقش شورای امنیت برای توقف جنگ در فلسطین را بررسی کرد. وزارت خارجه قطر با اشاره به کارشکنی ها و تخلفات رژیم صهیونیستی، این رژیم را مسؤول تنش های جاری در فلسطین اشغالی خواند. وزارت امور خارجه چین هم نسبت به تشدید تنش ها و خشونت ها در فلسطین و اراضی اشغالی عمیقاً ابراز نگرانی کرد. سخنگوی وزارت خارجه چین در این باره اعلام کرد: از همه طرف ها می خواهیم که آرامش خود را حفظ کنند و با خویشتنداری به خشونت ها پایان بدهند. و از غیرنظامیان حمایت کنند. «باسم العوادی» سخنگوی دولت عراق هم ضمن اعلام حمایت این کشور از حقوق ملت فلسطین، تصریح کرد: عملیات ملت فلسطین، نتیجه طبیعی سرکوبی هدفمندی است که چندین سال است توسط رژیم صهیونیستی صورت می گیرد؛ رژیمی که هیچ گاه به قطعنامه های بین المللی پایبند نیست. عادل عبدالمهدی نخست وزیر پیشین عراق گفت که با وحدت میداین، باید از پیروزی تاریخی حماس حمایت کرد و آن را به آزادسازی قدس و سراسر فلسطین تبدیل کرد. اسناد بیشتر قابل دسترسی در نشانی های زیر:

<https://www.tabnak.ir/fa/tags>.

<https://fa.wikipedia.org/wiki>.

<https://www.mizanonline.ir/fa/news/4738640>.

۲- John, Tara; Regan, Helen; Edwards, Christian; Kourdi, Eyad; Frater, James (27 October 2023). "Nations overwhelmingly vote for humanitarian truce at the UN, as Gazans say they have been 'left in the dark.'"

<https://www.tabnak.ir/fa/tags>.

<https://fa.wikipedia.org/wiki>.

<https://www.mizanonline.ir/fa/news/4738640>.

۳- جو بایدن رئیس جمهور آمریکا شامگاه شنبه با اشاره به تماس تلفنی خود با نخست وزیر رژیم صهیونیستی، گفت که آمریکا در کنار اسرائیل است. وی افزود: «به تیمم گفتم که با سران منطقه و شرکایمان در اروپا در ارتباط باشند». «استفانی هالت» کاردار سفارت آمریکا در قدس اشغالی در پیامهایی ضمن محکوم کردن عملیات طوفان الاقصی، از رژیم صهیونیستی حمایت کرد و گفت: «ایالات متحده در کنار اسرائیل می ایستد». آنتونی بلینکن وزیر خارجه آمریکا هم در این خصوص با وزرای خارجه عربستان، مصر و ترکیه تلفنی گفت و گو کرده و ضمن تکرار حمایت این کشور از حق تل آویو برای دفاع از خود، خواستار تلاش آنها برای توقف حملات حماس شد. بلینکن در تماس تلفنی با «هاکان فیدان» وزیر خارجه ترکیه، گفت: «اسرائیل حق دارد از خود دفاع کند، گروگان ها را نجات دهد و از شهروندانش محافظت کند». وی در گفت و گو با «سامح شکری» وزیر خارجه مصر نیز از این کشور به عنوان «یک واسطه مهم» بین رژیم صهیونیستی و حماس خواست تا به دنبال راهکاری برای پایان درگیری ها باشد. وزیر خارجه آمریکا در گفت و گو با فیصل بن فرحان وزیر خارجه عربستان ضمن تکرار حمایت آمریکا از حق رژیم صهیونیستی برای دفاع از خود، خواستار تلاش عربستان برای توقف حملات حماس شد.

<https://www.tabnak.ir/fa/tags.293943/1/>

<https://fa.wikipedia.org/wiki>.

حملات خود ادامه داد و با زیر پا گذاردن قواعد حقوق بشردوستانه مصونیت ساکنین غیر نظامی غزه را خدشه دار کرد. در این مقاله در نظر داریم با بیان قسمتی از قواعد حقوق بشردوستانه به تخلفات شدید حقوق بشری و مسوولیت بین الملل رژیم غاصب اسرائیل پردازند. لذا در قسمتهای بعدی مقاله به بیان تخلفات رژیم اسرائیل و عدم رعایت قواعد بشردوستانه منطبق با منابع حقوق بین الملل از جمله کنوانسیون ها و اسناد بین المللی بصورت توصیف منبع و تحلیل انطباق آن‌ها بر شرایط و اوضاع و احوال و لزوم رعایت آن‌ها اصرار می‌ورزد.

۱- حمله نظامی اسرائیل بعد از حمله ۷ اکتبر ۲۰۲۳ حماس (طوفان الاقصی)

اسرائیل با حمله به شهرهای نوار غزه و بمباران های مستمر هوایی به اماکن مسکونی درمانی، آموزشی جان هزاران غیر نظامی را گرفت. در هفته اول اسرائیل با ۶۰۰۰ حمله هوایی بیش از ۳۳۰۰ غیر نظامی و بیش از ۱۲۰۰۰ زخمی به جای گذاشت. محاصره اقتصادی اسرائیل از جمله غذا، برق، سوخت و آب را با بستن گذرگاه های ورود و خروج منجر به مجازات دسته جمعی میلیون ها غیر نظامی در نوار غزه شد. سران اسرائیل در ۱۳ اکتبر دستور تخلیه شمال غزه را اعلام کردند با این تحلیل که جمعیت نظامی را از غیر نظامیان مستقر را باید از هم جدا کرد و بعد از ختم مخاصمه باز گشت غیر نظامیان را اجازه دهند.^۱ اما هدف اصلی آنان از بمباران و قتل عام غیر نظامیان و تخریب تمامی خانه های فلسطینی ها به منظور آواره کردن و وادار کردن آنها به خروج از نوار غزه و رفتن به صحرای سینا در مصر، گرچه اسرائیل در قصابی و کشتار سبعانه مردم غزه موفق بوده است ولی تا کنون فلسطینی ها با توجه به تجربه آوارگی های قبلی، حاضر به خروج از نوار غزه و تن ندادن به مذاکره یکی دیگر از اقدامات وحشیانه اسرائیل بود. اما اسرائیل نتوانست با کشتار فراوان و حتی تصرف بیمارستانها هدف خود برای رها کردن اسرا برسد و سرانجام مجبور شد با پذیرش وقفه یک هفته ای در جنگ، در ازای آزادی هر اسرائیلی غیر نظامی، سه فلسطینی را آزاد نماید. گرچه اسرائیل دوباره حمله به غیر نظامیان فلسطینی را با قساوت بیشتر و کشتارهای بی رحمانه شروع کرده است ولی به نظر می رسد که راه عاقلانه برای آزادی اسرای طرفین، همچنان مذاکره و نیل به توافق است.^۲ همچنین ارتش اسرائیل طبق شواهدی در حملات خود از گلوله های توپخانه‌ای فسفر سفید استفاده کرده اند که طبق مقررات حقوق بشردوستانه این شیوه از کاربرد سلاح ممنوع می باشد. دیده بان حقوق بشر استفاده از مهمات فسفر سفید توسط اسرائیل را تأیید کرد و گفت که چنین استفاده‌ای «نقض حقوق بشر» و به خطر انداختن جان غیر نظامیان

۱- <https://fa.m.wikipedia.org> & -<https://www.irna.ir>, Tabnak.ir.

۲- <https://www.khabaronline.ir/news/1844610>.

است. ارتش اسرائیل به بهانه از بین بردن گروه شبه نظامی حماس در غزه از هیچ جنایتی علیه کودکان، زنان، غیر نظامیان فروگذار نبوده است و تا به حال که ۴ ماه از مخاصمه می‌گذرد به گزارش سازمان ملل متحد، این جنگ تاکنون بیش از یک میلیون فلسطینی را آواره کرده‌است. حملات هوایی اسرائیل بیش از هزار خانه را ویران ساخت و ۵۶۰ واحد مسکونی را غیرقابل سکونت کرده‌است. همچنین حملات به زیر ساخت‌های محدود غزه موجب قطع آب و برق شده‌است که بر بیش از ۶۵۰۰۰۰ نفر از ساکنان غزه تأثیر گذاشته‌است. قطعی برق در بیمارستان‌ها موجب اختلال گسترده در روند درمان بیماران و زخمی‌ها نیز شده‌است. سازمان‌های بشردوستانه سازمان ملل هشدار دادند که غزه در آستانه تمام شدن غذا، آب، برق و منابع حیاتی است که این امر موجب ایجاد بحران انسانی جدید خواهد شد.^۱

۲- ممنوعیت های قواعد حقوق بشر دوستانه حاکم به حملات اسرائیل به غزه

قواعد حقوق بشر دوستانه از جمله قواعد و مقرراتی است که طرفین مخاصمه بعد از آغاز جنگ بایستی طبق آن اهداف نظامی را مورد حمله مسلحانه قرار دهند. این شاخه از حقوق جنگ بنا به اصل بی طرفانه نسبت به وضعیت حقوقی طرفین متخاصم چه در لباس مهاجم و چه در لباس مدافع، آنها را تابع قواعد و مقررات حقوق بشر دوستانه می‌داند.^۲ زیرا هدف اساسی این قواعد و مقررات ایجاد توازن بین ضرورت های نظامی و ملاحظات انسانی در جنگ است که متخاصمین با رعایت سه اصل بنیادین مذکور در این قواعد می‌توانند این توازن را ایجاد نمایند.^۳

الف) اصل تفکیک نظامیان و غیرنظامیان^۴

ب) اصل تناسب حملات نظامی^۵

ج) اصل احتیاط جهت به حداقل رساندن تلفات و خسارات غیر نظامیان^۶

۱- <https://parsi.euronews.com>.

۲- <https://fa.wikipedia.org/wiki>.

۳- دلخوش، علیرضا، حقوق بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه بین المللی و غیر بین المللی: تفاوت ها و اشتراکات، فصلنامه سیاست خارجی، شماره ۴ زمستان ۱۳۸۷ صفحه ۹۸۳ (صفحه ۱۰۰۴-۹۸۱) برای مطالعه بیشتر رجوع شود به محمد رضا ضیایی بیگدلی، حقوق جنگ، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی ۱۳۸۰، صفحه ۹۵ جمشید ممتاز، امیرحسین رنجبریان، حقوق بین الملل بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه داخلی، تهران، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۴ ص ۲۸ زمانی، سید قاسم، ساعده نادر "حقوق بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه" انتشارات شهر دانش، ۱۳۹۵.

3- Integrational Committee of the Red Cross in <https://blogs.icrc.org>.

4- The Principle of Separation of Military from Civilians.

5- The Principle of proportionality of Military attacks.

6- The precautionary Principle to minimize civilian casualties.

۲-۱ - اصل تفکیک نظامیان از غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه

اصل تفکیک بین نظامیان و غیر نظامیان به معنای جدا کردن افراد، اماکن و تاسیسات نظامی از غیر نظامی در جنگ است.^۲ اصل تفکیک به همراه اصل حمایت از غیر نظامیان نقش بنیادی در حقوق بین الملل بشر دوستانه دارند. طبق این اصل طرفین در حال جنگ باید در تمامی زمان ها میان غیر نظامیان، مبارزان و میان اشیاء غیر نظامی و اهداف نظامی تمایز قائل شوند. زیرا آن ها ملزم هستند تا عملیات نظامی را تنها علیه اهداف نظامی هدایت نمایند و در صورت عدم اطمینان، شخص را غیر نظامی فرض کرده و مورد هدف قرار ندهند. چراکه حمله به غیر نظامیان ممنوع است.^۳ لذا برای بررسی مصونیت غیر نظامیان در مقابل حملات دشمن بایستی ابتدا فرد غیر نظامی را از نظامی تمایز داد. برای این منظور با توجه به مخاصمات فوق الذکر بین اسرائیل و گروه شبه نظامی حماس، ابتدا به منابع حقوقی حاکم بر مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی استناد می نماییم و با توجه به تعاریف ارائه شده در آن منابع، بنا به اصل تفکیک، غیر نظامیان را شناسایی می کنیم.

۲-۱-۱ - منابع حقوقی حاکم بر اصل تفکیک در مخاصمات

ماده ۳ مشترک کنوانسیون چهارگانه ژنو ۱۹۴۹،^۴ حداقل مقررات مدونی که حاکم بر مخاصمات داخلی است و طرفین متخاصم بایستی آن را به عنوان قاعده آمرانه حاکم بر رفتار مسلحانه خود جهت حفظ امنیت غیر نظامیان مورد توجه قرار دهند بیان نموده است.^۵

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1- civils.

۲- مسعودی نیا، محمد، حمایت از غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه در فقر و حقوق کیفری بین الملل فصلنامه فقه جزای تطبیقی، شماره ۳ دوره ۲، سال ۱۴۰۱.

3- international committee of the red cross <https://blogs.icrc.org>

4- Geneva Convention (IV) on civilians, 1949

۵ - خلاصه کنوانسیون های ژنو مصوبه ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و پروتکل های الحاقی، کمیته بین المللی صلیب سرخ، ۱۳۸۲.

طبق منطوق ماده ۳ مشترک کنوانسیون چهارگانه^۱، هر یک از طرف های مخاصمه مکلف است که لا اقل مقررات زیر را اجرا نماید: ^۲ «با کسانی که مستقیماً در جنگ شرکت ندارند شامل افراد قادر به جنگ نباشند» با اصول انسانیت رفتار شود. بنظر می رسد افرادی که در جنگ مستقیماً شرکت نداشته باشند مصونند اما ماده ۳ مشترک کنوانسیون چهارگانه ژنو تعریف روشنی از مشارکت مستقیم غیر نظامیان در جنگ بیان نکرده است و مشخص نیست آیا مشارکت مستقیم شامل افرادی است که سلاح بدست دارند و در مخاصمه شرکت داشته اند یا این که افرادی که کمک مالی، لجستیکی هم دارند مشارکت مستقیم نموده اند. به ویژه در مخاصمات مسلحانه ی داخلی اغلب رزمندگان از حمایت مردمی سرزمینی که در اختیار دارند برخوردارند که این حمایت گاه از حالت غیر فعال به فعال تبدیل می شود مثلاً اعمالی از جمله، قتل، گروگانگیری، خبر رسانی..... برای گروه های مرتبط با طرف متخاصم که توسط غیر نظامیان انجام می گیرد. بنابراین تعریف ماده ۳ مشترک برای تفکیک غیر نظامیان از نظامیان جهت مصونیت آنها از حملات نظامی کامل و قاطع نمی باشد.

منبع دیگر حاکم بر مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی پروتکل دوم الحاقی ۱۹۷۷ به کنوانسیون چهار گانه ژنو ۱۹۴۹ است.^۱ با توجه به متن این پروتکل متوجه می شویم نه تنها این سند تعریف شفافی از مشارکت مستقیم و غیرمستقیم افراد غیر نظامی در مخاصمه ندارد بلکه عبارات مبهم ماده ۳ مشترک را تکرار می کند. بند ۱ ماده ۴ پروتکل الحاقی دوم در مورد تضمین های اساسی جهت حمایت از غیر نظامیان بیان می کند (همه اشخاصی که مستقیماً در جنگ شرکت نمی کنند و یا شرکت در مخاصمه را متوقف کرده اند مصون از حملات می باشند.) و همچنین بند ۲ ماده ۱۳ این سند اشعار می دارد ((نه جمعیت غیر نظامی و نه افراد غیر نظامی نباید هدف حمله قرار گیرند)) بدون اینکه

۱- ماده ۳ مشترک کنوانسیون چهارگانه ژنو ۱۹۴۹: چنانچه مخاصمه جنبه بین المللی نداشته باشد در خاک یکی از دولت های معظم متعاقد روی دهد هر یک از طرف های مخاصمه مکلف است که لا اقل مقررات زیر را اجرا کند:

۱- با کسانی که مستقیماً در جنگ شرکت ندارند شامل افراد نیروهای مسلح که اسلحه بر زمین گذاشتند و کسانی که به علت بیماری، زخم، بازداشت و یا به هر علت دیگری قادر به جنگ نباشند باید در همه احوال بدون هیچ تبعیض نامطلوب ناشی از نژاد رنگ مذهب عقیده جنس اصل و نسب یا ثروت یا هر علت مشابه آن با اصول انسانیت رفتار شود اعمال زیر در مورد اشخاص مذکور در هر زمان و در هر مکان ممنوع است و خواهد بود الف) لطمه به حیات یا تمامیت جسمانی از جمله قتل به تمام اشکال آن زخم زدن رفتار بی رحمانه شکنجه و آزار ب) اخذ گروگانگیری ج) لطمه به حیثیت اشخاص به خصوص تحقیر و تخفیف د) محکومیت و اعدام بدون حکم دادگاهی که صحیحاً تشکیل شده و جامع تضمینات قضایی باشد که ملل متمدن ضروری می داند. ۲- زخم داران و بیماران باید جمع آوری و معالجه شوند یک دستگاه نوبوروی بی طرف مانند کمیته بین المللی صلیب سرخ می تواند خدمات خود را به طرف های مخاصمه عرضه دارد گذشته از مراتب فوق طرف های متخاصم سعی خواهند کرد تمامی یا قسمتی از سایر مقررات این کنوانسیون را از طریق موافقت نامه های مخصوص به اجرا گذارند اجرای مقررات فوق اثری در وضع حقوقی متخاصمان نخواهد داشت.

۲- ممتاز، جمشید، رنجبریان، امیرحسین، پیشین، ص ۵۰.

۱- ICRC, Commentary on the Additional Protocols of June 1977 the Geneva Conventions of 12 August 1949 (ICRC commentary on Additional protocols. 1340.

تعریف واضحی از افراد غیر نظامی داشته باشد. بنابراین با توجه به منابع موجود نمی توانیم برای تفکیک نظامی از غیر نظامیان از اسناد مذکور استفاده کنیم و حملات مستمر و پی در پی اسرائیل به بیش از ۳۰ هزار غیر نظامی را بنا به اصل تفکیک ارزیابی و محکوم نماییم. با توجه به این مسئله که سران اسرائیلی و حامیانشان، رهبران آمریکایی به این امر اصرار دارند که حمله به افراد غیر نظامی در نوار غزه موجه بوده است زیرا این افراد در حملات حماس مشارکت مستقیم داشته اند و می توانند هدف نظامی قرار گیرند. آنان استدلال می کنند که حفر کانالهای زیر زمینی حماس از زیر خانه های مسکونی با رضایت ساکنین انجام شده بنابراین توان نظامی حماس با وجود این کانالهای زیر زمینی در حملات تقویت شده است لذا غیر نظامیان با هموار سازی حملات حماس در مخاصمه مشارکت مستقیم دارند و می توانند هدف نظامی قرار گیرند. از اینرو برای رسیدن به تعریف شفاف از غیر نظامیان در مخاصمه مذکور، متوسل خواهیم شد به پروتکل الحاقی شماره یک ۱۹۷۷ به کنواسیون چهارگانه ژنو^۱ و همچنین متن اصول راهنمای تفسیری کمیته بین المللی صلیب سرخ^۲ در سال ۲۰۰۹ که برای حمایت های بیشتر از این قشر آسیب پذیر طبق قواعد حقوق بشر دوستانه مشارکت مستقیم و مشارکت غیر مستقیم در مخاصمه را برای غیر نظامیان به تفصیل شرح داده اند. همچنان که بند ۱ ماده ۵۰ پروتکل اول الحاقی بیان می نماید: « کلیه کسانی که رزمنده نیستند صرف نظر از آن که متخاصم باشند یا خیر، غیر نظامیند» و در ادامه بند ۳ ماده ۵۱ پروتکل به این مطلب می پردازد که، «یک غیر نظامی اگر بطور مستقیم در مخاصمات مسلحانه شرکت کند در زمان مشارکت، غیر نظامی محسوب نمی شود و می تواند هدف نظامی قرار گیرد».^۳ همچنین با استعانت از توصیه ی ۲ مجموعه راهنمای تفسیری صلیب سرخ؛ « افراد غیر نظامی شامل افرادی می شوند که عضو نیروهای مسلح دولت یا گروه های مسلح سازمان یافته نبوده و مشارکت مستقیم در مخاصمات ندارند و اگر چنین شخصی به صورت عملکرد رزم مستمر در خدمت طرفین و به ضرر طرف دیگری فعالیت کند غیر نظامی تلقی نمی شود و مصونیت خود را در برابر حملات نظامی از دست می دهند».^۴ بنا بر این افراد غیر نظامی افراد غیر رزمنده ای هستند که سلاح بدست نمی گیرند و در کارزار جنگ وارد نمی شوند. این

۱- Geneva Conventions Second Additional Ported to the 1949 Geneva, Paragraph 1, Article 50.

2- ICRC Commentary on Interpretive Guidance on the notion of participation in hostilities under International Humanitarian Direct participation Adopted by The Assembly of the international Committee of the Red Cross on 26 February 2009.

International Review of the Red cross, Volume 90 number 872 December 2008, p.1003.

alsoavai - able online at: at: <http://www.idrd.org/assets/Files/other/idrc.org/end/Pdf>.

۳- سیاه پوش علی اکبر مفهوم شرکت مستقیم غیر مستقیم غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه، شهر دانش ۱۳۹۴، صفحه ۱۱۸-۱۲۰.

۴- بیک زاده، ابراهیم، دیباچه در «مفهوم مشارکت مستقیم غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه» شهر دانش، ۱۳۹۴، ص ۲۲.

افراد تحت حمایت‌های قواعد حقوق بشر دوستانه طبق اصل تفکیک نظامی از غیرنظامیان مصون از حملات نظامی هستند .

بنابراین اگر افراد غیر نظامی جهت امداد رسانی و کمک در عملیات رزمی مستمر در محاصره ورود کنند دیگر غیر نظامی محسوب نمی شوند و می توانند هدف حملات نظامی قرار گیرند . همانطور که در راهنمای تفسیری صلیب سرخ آمده است ، اصطلاح مشارکت مستقیم افراد غیر نظامی به وضعیت یا وابستگی فرد به طرف‌های درگیر در مخاصمات مربوط نمی شود بلکه به مداخله وی در یک فعل خصمانه ی مشخص اشاره دارد. چنانچه در متن راهنمای تفسیری آمده اصطلاح مشارکت مستقیم در مخاصمات به فعلی مشخص اشاره دارد که توسط افراد بعنوان بخشی از سلوک مخاصمات میان طرف‌های یک جنگ مسلحانه ارتکاب یافته است و آن فعل مشخص باید دارای ویژگی های ذیل باشد: ^۱ الف) آن عمل باید احتمالاً تاثیر نامطلوبی بر عملیات نظامی یا ظرفیت نظامی طرف درگیر در یک جنگ مسلحانه داشته باشد و اینکه موجب مرگ یا جراحت افراد یا تخریب اشیای تحت حمایت در برابر حمله مستقیم گردد مثلاً به غیر نظامیان طرف مقابل آسیب رساند. ب) میان آن فعل و خسارت باید رابطه مستقیم وجود داشته باشد بعنوان مثال صرف ارسال بسته های غذا و دارو برای رزمندگان؛ مشارکت مستقیم غیر نظامیان ثابت نمی گردد. ج) فعل منتهی به خسارت لازم است به نفع یکی از طرف‌های درگیر در جنگ و به ضرر طرف دیگر طراحی شده باشد. هنگامی که غیر نظامیان از مشارکت مستقیم در مخاصمات دست بردارند ، حمایت غیر نظامی کامل در برابر حمله ی مستقیم را باز خواند یافت. ^۲ بنابراین عدم مصونیت افراد غیر نظامی موقتی است و منوط به مشارکت مستقیم آنان است و از زمان عدم شرکت در محاصره و متوقف کردن عملیات‌های گذشته مصونیت از حمله به افراد غیر نظامی برمی گردد. اما از تعقیب به علت نقص حقوقی داخلی یا بین المللی ممکن است مرتکب جرم شده باشند معاف نخواهند شد. ^۳

حال با توضیحات داده شده این سوال مطرح می گردد آیا غیر نظامیان غزه در حملات گروه شبه نظامی حماس مشارکت مستقیم داشته اند؟ به نظر می رسد با توجه به سه معیار طرح شده به عنوان مؤلفه های مشارکت مستقیم نمی تواند گفت غیر نظامیان غزه در حملات مشارکت مستقیم داشته اند به ویژه جمعیت قابل ملاحظه ی کشته شدگان که شامل کودکان و زنان است. دولت اسرائیل قبل از حملات هوایی خود از ساکنین غزه می

۱- ICRC Commentary on Interpretive Guidance on the notion of participation in hostilities under International Humanitarian Direct participation Adopted by The Assembly of the International Committee of the Red Cross ,op.cit.30-58.

۲- سیاه پوش، علی اکبر "مفهوم شرکت مستقیم غیر مستقیم غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه" پیشین، صفحه ۱۴۰- ۱۵۷ .

۳- همان، صص ۱۵۷ - ۱۶۹ .

خواست تا مناطق را تخلیه کنند و اعلام نموده است که اگر افراد اقدام به تخلیه نکنند غیر نظامی تلقی نمی شوند بلکه همدست حماس محسوب می شوند و هدف حملات نظامی قرار می گیرند. در صورتی که صرف عدم تخلیه اماکن نمی توان ۳ مؤلفه ی مشارکت مستقیم را برای غیر نظامیان تعریف نمود و آن هارا هدف نظامی دانست.

۲-۲- اصل تناسب حملات نظامی

اصل تناسب^۱ در مخاصمات مسلحانه بدین معنی است که خسارات اتفاقی و جنبی ناشی از یک حمله نسبت به جمعیت یا اهداف غیر نظامی نباید فراتر از مزیت نظامی مستقیم مورد انتظار از آن حمله باشد.^۲ شایان ذکر است پروتکل دوم ۱۹۷۷ کنوانسیون چهارگانه ژنو در رابطه با این اصل هیچ اشاره ای نداشته است. برای بیان اصل تناسب در حملات متخاصمین ابتدا بایستی اصل ضرورت در حملات را مورد توجه قرار داد. ضرورت نظامی اقتضاء می کند که طرفین مخاصمه آنچه را که از لحاظ نظامی ضرورت دارد انجام دهند و به میزان تقارن میان روش ها ابزار استفاده شده از یک طرف و اهداف و آثار آن بر انسان ها و محیط زیست از طرف دیگر با توجه به شرایط غالب و قابل پیش بینی عمل نمایند. اصل تناسب سازش میان امتیازات عملی ناشی از حمله با ضرورت های نظامی است که طرفین مخاصمه باید در نظر بگیرند^۳ امتیازات عملی از حمله همان امتیازات اساسی و قابل تحویل است. برای رسیدن به آن امتیازات عواملی همچون اهمیت نظامی هدف مورد حمله، پراکندگی جمعیت غیر نظامی و نوع سلاح های مورد استفاده باید مدنظر قرار گیرد. با این وجود به نظر می رسد ماده ۱۳ پروتکل الحاقی دوم برای بیان تفکیک نظامیان از غیر نظامیان تا حدودی هم بنا به اصل تناسب صحبت نموده است اما به روشنی به عنوان یک اصل اساسی به آن نپرداخته است. زیرا همان گونه که بیان شد اصل تناسب نقطه تلاقی دو اصل تفکیک و اصل ضرورت نظامی است. لیکن کمیته بین المللی صلیب سرخ معتقد است که با توجه به رویه عملکرد دولت ها در این زمینه امروزه ضرورت نظامی نسبت به مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی ماهیتی عرفی پیدا کرده است.

به نظر برخی از حقوق دانان هم اصل تناسب جزء ذات و ماهیت اصل انسانیت است که رعایت این اصل در مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی ضروری است. کما اینکه این اصل صراحتاً در مقدمه پروتکل دوم ۱۹۷۷ مورد اشاره قرار گرفته و بنابراین ممنوعیت

۱- The principle of proportionality.

۲- ولی... نوری، سیدقاسم زمانی، اعمال اصل تناسب در مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، دانشگاه علامه طباطبایی، سال نوزدهم، شماره ۶، ۱۳۹۷. ص ۵۸.

۳- ممتاز جمشید، شایگان، فریده حقوق بین الملل بشر دوستانه در برابر چالش های مخاصمات مسلحانه عصرخام چاپ اول، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوق شهر دانش، ۱۳۹۳، صفحه ۹۲.

حملاتی که اصل تناسب در آن ها رعایت نشده را می توان به طور ضمنی از مفهوم کلی حمایت از غیرنظامیان در پروتکل دوم استنباط نمود.^۱ باتوجه به ذکر مطالب در رابطه با اصل تناسب^۲ و اجرای آن در مخاصمات مسلحانه داخلی می توان گفت غیر نظامیان غزه یقیناً نه تنها اهداف قانونی نیستند، بلکه طبق اصل تناسب به عنوان یکی از اصول بنیادین حقوق بین الملل بشر دوستانه باید مورد حمایت و حفاظت قرار گیرند. با این تفسیر که بنا به اصل تناسب به هدف یا اهداف نظامی که به طور قابل پیش بینی می تواند باعث تلفات غیر نظامی گردد نسبت به مزیت پیش بینی شده از انهدام هدف، بیش از حد نامتناسب باشد ممنوع است. لذا در مورد غزه این قاعده مستلزم آن است که قبل از شروع حمله، ارتش اسرائیل به تجزیه و تحلیل و تعیین تاثیر احتمالی به غیر نظامیان پردازد. اگر چنین حملاتی باعث تلفات غیر نظامی بصورت نامتناسب شود، بایستی آن حمله تعلیق یا لغو گردد.^۳ با عنایت به تراکم شهری غزه، اجتناب از تلفات قابل توجه غیرنظامیان حتی با استفاده از سلاح های دقیق برای نیروهای مسلح اسرائیل بسیار پیچیده و دشوار است. گرچه سران ظالم اسرائیل علاوه بر حملات هوایی و کشتن و تخریب اهداف غیر نظامی دستور به محاصره کامل غزه داده اند و از ورود غذا، آب، دارو و سوخت جلوگیری نموده اند. این اقدامات به طور مستقیم به غیر نظامیان تاثیر گذاشته و به طور قابل پیش بینی و مسلم منجر به گرسنگی و قحطی آنان می شود.^۴

۲-۳- اصل احتیاط جهت به حداقل رساندن تلفات و خسارات غیر نظامیان

اصل احتیاط به این معنی است که، برای حمایت از جمعیت غیر نظامی و اشیاء غیر نظامی مراقبت همیشگی توسط تمامی آن هایی که در برنامه ریزی و اجرای حملات نظامی شرکت دارند انجام گردد. به عبارت دیگر این اصل بیان می کند که احتیاط های لازم برای انطباق با اصول تفکیک و تناسب باید انجام شود.^۵ اصل احتیاط در منابع و اسناد بین المللی به کررات مورد تاثیر قرار گرفته است. ماده ۲ و ۳ کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه رعایت لزوم اتخاذ و اقدامات احتیاطی در حمله مورد توجه

۱- ماده ۱۳ پروتکل الحاقی دوم به کنوانسیون چهارگانه ژنو ۱۹۴۹ بیان می نماید (نه جمعیت غیر نظامی و نه افراد غیر نظامی نباید هدف حمله واقع شوند. اعمال و تهدیدات خشونت آمیزی که منظور اصلی از آن اشاعه ترس و وحشت بین غیر نظامیان است ممنوع است).

۲- نوری، ولی...، زمانی، سید قاسم "اعمال اصل تناسب در مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی" صفحه ۲۰.

۳- بیژن، نیری، علیرضا متولی، نقض حقوق بشر دوستانه در جنگ سی و سه روزه بر مبنای مقررات بین الملل مطالعات روابط بین الملل ۱۳۹۰ دوره ۴ شماره ۱۵.

۴- <https://basirat.ir/fa/new> & <http://wowwpajooh.com>.

۵- International committee of the red Cross. <https://blogs.icrc.org>.

قرار داده است.^۱ ماده ۵۷ پروتکل الحاقی اول^۲ و ماده ۳ و ۴ پروتکل الحاقی به کنوانسیون سلاح های متعارف و همچنین قطعنامه ۲۴۴۴ مجمع عمومی سازمان ملل متحد در سال ۱۹۷۰ در خصوص اصول اساسی حمایت از جمعیت های غیر نظامی در زمان جنگ مقرر می دارد: در اجرای عملیات نظامی باید باید تمام احتیاطهای لازم به کار بسته شود تا از ورود هر گونه آسیب و صدمه جانی و مالی به جمعیت های غیر نظامی اجتناب گردد.^۳ در منابع حاکم بر مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی صحبتی از اصل احتیاط و چگونگی اجرای آن در مخاصمات داخلی نیامده است اما این فقد قانونی دلیل بر عدم رعایت آن نمی باشد. زیرا ماهیت این منابع در رابطه با حمایت از جمعیت غیر نظامی و رفتار متخاصمان است و عدم تصریح اصل احتیاط به معنی تجویز رفتاری برخلاف ماهیت قواعد قابل پذیرش نمی باشد این امر منطبق با شرط مارتنس طرح شده در کنفرانس صلح لاهه در مقدمه کنوانسیون ۱۸۹۹ لاهه است. مطابق شرط مارتنس «تا زمانی که قواعد کامل تری در مورد مخاصمات مسلحانه شکل نگیرد طرفین متعاهد موافقت می نمایند که در نبود قواعدی که توسط آن ها تنظیم و تصویب شده باشد مردم و متخاصمان تحت حمایت و حاکمیت اصول حقوق بین الملل قرار می گیرند چرا که آن ها نشأت گرفته از رویه های مستقر میان ملل متمدن، قواعد انسانی و الزامات وجدان عمومی است.»^۴ حملات رژیم اشغالگر به غزه بدون در نظر گرفتن اقدامات پیشگیرانه معقول برای به حداقل رساندن تلفات و خسارات غیر نظامیان انجام شده است حتی می توان گفت این حملات با تخلف عمدی از اصول حاکم بر مخاصمات داخلی و حقوق بشردوستانه فقط جهت پیشبرد اهداف سیاسی و نظامی به شکل فزاینده ای حقوق غیر نظامیان را پایمال نموده است. گویا که جنگ اسرائیل نه فقط علیه حماس بلکه علیه غیرنظامیان فلسطینی است. کمبود مواد غذایی، دارویی توام با حملات هوایی نتیجه ای به غیر از کشتار و قحطی در نوار غزه نداشته است. سازمان جهانی بهداشت در گزارشی اعلام کرد که از ۷ اکتبر ۲۰۲۳ تا کنون ۴۲۷ حمله از طرف رژیم صهیونیست اسرائیل بر مراکز بهداشتی و درمانی در کرانه باختری و نوار غزه ثبت شده است بر اساس این گزارش ۲۰۳ مورد این

۱- محمد مسعود نیا، حمایت از غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه در فقه و حقوق کیفری بین الملل، فصلنامه فقه جزای تطبیقی، دوره دوم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۱ ص ۱۲۰ و ۱۲۱.

۲- ماده ۵۷ پروتکل اول الحاقی به کنوانسیون چهارگانه ۱۹۴۹ ژنو مقر می دارد: (در رابطه با حملات، موارد احتیاطی ذیل باید رعایت شوند: الف) همه کسانی که که طرح و مقصد حمله را دارند باید هر اقدام ممکن را برای تأیید اینکه اهداف نظرشان شامل موارد ذیل نمی باشد انجام دهند: غیر نظامیان یا اهداف غیر نظامی در معنای پاراگراف ۲ ماده ۵۲ و اینکه به موجب مقررات این پروتکل، حمله به آن ها ممنوع نشده باشد.

۳- دادگاه قانون اساسی کلمبیا در پرونده ای در مورد تطبیق قوانین کلمبیا در زمان اجرا با پروتکل الحاقی دوم ۱۹۷۷ میلادی به ژنوانسیون های چهارگانه ژنو ه در استدلالی چنین بیان می کند که شرط مارتنس حاکی از آن است که پروتکل دوم الحاقی را نباید بخرا تفسیر کرد بلکه باید در هر زمان و در چارچوب کل مجموعه حقوق بشر دوستانه دیده شود.

۴- وجدان عمومی به معنای ارزش های مشترک میان همه انسان ها و ترقی در منابع مشترک جهانی است.

حملات به مراکز درمانی نوار غزه انجام شده است.^۱

نتیجه گیری

پیش از ورود به آن چه که دنیا از هفتم اکتبر شاهد آن است باید گریزی به وضعیت پیش از جنگ غزه بزنیم. همانطور که افراد مختلف از جمله دبیرکل سازمان ملل متحد بارها متذکر شده، آنچه در غزه در حال وقوع است، به ریشه ها باز می گردد. نمی توان به صورت مستقل و بدون توجه به ریشه ها، تحولات هفتم اکتبر را از جنبه حقوق بین الملل مورد تحلیل قرار داد. در حال حاضر جنگ خانمان سوز رژیم صهیونیست اسرائیل با ارتکاب جنایات جنگی یا نقض فاحش و گسترده مقررات حقوق بین الملل بشر دوستانه علیه غیر نظامیان غزه بدون رعایت مقررات حقوق جنگ و اصول بنیادین آن هزاران غیر نظامی، کودک و زنان را کشته و آواره نموده است و جامعه جهانی نتوانسته جلوی آن را بگیرد و تنها نظاره گر جنایات جنگی وسیع است.

اصل تفکیک یکی از اصول بنیادین حقوق بشردوستانه که به موجب آن هر طرفی که حمله می کند، باید بدون هیچ استثناء و قیدی حملاتش را صرفاً متوجه اهداف نظامی کند و اهداف غیر نظامی مصون از حملات می باشند. اصل دیگر اصل تناسب در حقوق بین الملل بشر دوستانه است که اذعان دارد حتی حمله به اهداف مشروع نظامی باید با در نظر گرفتن تلفات تصادفی و اتفاقی علیه غیر نظامیان باشد. به عبارت دیگر گرچه بنا به اصل تفکیک، حمله به اهداف نظامی قابل قبول است اما این بدان معنی نیست در هر شرایطی می شود به اهداف نظامی حمله کرد؛ بلکه در هر حمله باید محاسبه میان مزیت قطعی ناشی از آن حمله در مقایسه با تلفات تصادفی یا احتمالی غیر نظامیان و اموال غیر نظامی مد نظر قرار بگیرد و هر جایی این احتمال وجود داشته باشد که تلفات غیر نظامیان از حد عبور کند، عملاً اصل تناسب آن حمله را منع می کند و مجاز نمی شمارد. تلفات بسیار گسترده جمعیت غیر نظامی در غزه عملاً به موجب اصل تناسب، نقض حقوق بشر دوستانه محسوب می شود. این بدان معناست که جنایات جنگی نه الزماً فقط به خاطر نقض اصل تفکیک از حملات مستمر به مدارس، خانه ها، مساجد یا در حمله به بیمارستان ها و آمبولانس ها اتفاق افتاده بلکه در حمله به اهداف نظامی به این دلیل که اصل تناسب مد نظر قرار نگرفته، عملاً جنایات جنگی اتفاقی افتاده است. در خصوص حقوق بشردوستانه باید به این نکته اشاره شود که برخی از افراد و برخی از اماکن جدای از اینکه به عنوان اشخاص و اموال غیر نظامی مورد حمایت هستند، به دلیل اهمیت شان مورد حمایت خاص تر هم قرار می گیرند و در مورد تلفات آنها سخت گیری بیشتری مدنظر است. بنابراین جدای از اینکه ما شاهد ارتکاب جنایات جنگی در

خصوصاً حمله به افراد و اموال غیر نظامی هستیم، در خصوص اشخاص و اموال مورد حمایت خاص هم جنایات جنگی اتفاق افتاده است. از جمله اشخاص مورد حمایت می توان به کودکان، پزشکان، پرستاران و پرسنل بشر دوستانه و از جمله اموال مورد حمایت خاص می توان به بیمارستان ها، پناهگاه ها، آمبولانس ها و مدارس و همچنین ساختمان های سازمان ملل متحد و سایر سازمان های امداد رسانی اشاره کرد. در چنین شرایط نابسامان، عدم اقدامات موثر کشورهای مدعی حقوق بشر و نهادها و سازمانهای بین المللی بویژه سازمان ملل متحد با سازوکار فراملی و ابزارهای تصمیم گیری و اقدامات قهری جهت خاتمه به جنایات فجیح غیر انسانی اسرائیل تردید بسیار بر ناکامی قواعد حقوق بین الملل را تشدید می کند.

۱. بیک زاده، ابراهیم، دیباچه در «مفهوم مشارکت مستقیم غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه» شهر دانش، ۱۳۹۴.
۲. خلاصه کنوانسیون های ژنو مصوبه ۱۲ آگوست ۱۹۴۹ و پروتکل های الحاقی، کمیته بین المللی صلیب سرخ، ۱۳۸۲.
۳. دهقانی، حمید رضا، قطعنامه تو منبای راه حل در دولت و ملاکی برای راه حل همه پرسی سیاست خارجی، دوره ۲۳، شماره ۴، اسفند ۱۳۸۸.
۴. دلخوش، علیرضا، «حقوق بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه بین المللی و غیر بین المللی : تفاوت ها و اشتراکات»، فصلنامه سیاست خارجی، شماره ۴ زمستان ۱۳۸۷.
۵. زمانی، سید قاسم، ساعده نادر «حقوق بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه» انتشارات شهر دانش، ۱۳۹۵. - رضوی فرد، بهزاد، «جنگ ۲۲ روزه غزه در آینه حقوق بین الملل با نگاهی به گزارش گلدستون» مجله حقوقی بین المللی، دوره ۲۷ و شماره ۴۳. ۱۳۸۹.
۶. سیاه پوش علی اکبر، «مفهوم شرکت مستقیم غیر مستقیم غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه»، شهر دانش ۱۳۹۴.
۷. ضیایی بیگدلی، محمد رضا، حقوق جنگ، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی ۱۳۸۰.
۸. مالکی، محمد «حماس جنبش» در دانشنامه جهان اسلام جلد ۱۴، تهران، بنیاد دایره المعارف اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۹.
۹. مسعودی نیا، محمد، «حمایت از غیر نظامیان در مخاصمات مسلحانه در فقر و حقوق کیفری بین الملل»، فصلنامه فقه جزای تطبیقی، شماره ۳ دوره ۲، سال ۱۴۰۱.
۱۰. ممتاز، جمشید، امیرحسین رنجبریان، «حقوق بین الملل بشر دوستانه در مخاصمات مسلحانه داخلی»، تهران، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۴.
۱۱. ممتاز جمشید، شایگان، فریده، «حقوق بین الملل بشر دوستانه در برابر چالش های مخاصمات مسلحانه». عصرخام چاپ اول، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوق شهر دانش، ۱۳۹۳.
۱۲. نوری، ولی ا... و سیدقاسم زمانی، «اعمال اصل تناسب در مخاصمات مسلحانه غیر بین المللی»، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، دانشگاه علامه طباطبایی، سال نوزدهم، شماره ۶، ۱۳۹۷.

۱۳. نیروی، بیژن و علیرضا متولی، «نقض حقوق بشر دوستانه در جنگ سی و سه روزه بر مبنای مقررات بین‌الملل». مطالعات روابط بین‌الملل، دوره ۴ شماره ۱۵، ۱۳۹۵.

14. UN General Assembly Resolution 181 in 1947.

15. Declaration of Establishment of state of Israel: 14 may 1948

16. <https://fa.m.wikipedia.org>.

17. <https://www.irna.ir>, Tabnak.ir.

18. <https://parsi.euronews.com>.

19. <https://donya-e-eqtesad.com>.

20. international committee of the Red Cross <https://blogs.icrc.org>.

21. Geneva Convention (IV) on civilians, 1949.

22. ICRC, Commentary on the Additional Protocols of June 1977 the Geneva Conventions of 12 August 1949 (ICRC commentary on Additional protocols. 1340.

23. Geneva Conventions Second Additional Ported to the 1949 Geneva, Paragraph 1, Article 50.

۹۱ 24. ICRC Commentary on Interpretive Guidance on the notion of participation in hostilities under International Humanitarian Direct participation Adopted by The Assembly of the international Committee of the Red Cross on 26 February 2009.

25. International Review of the Red cross, Volume 90 number 872 December 2008, p.1003. also available online at: <http://www.idrd.org/assets/Files/other/idrc.org/end/Pdf>.